

V ČESKU TÉMĚŘ NEZNÁMÝ HEREC **IVAN FRANĚK** O NATÁČENÍ V ITÁLII I VE FRANCII A TAKÉ O TOM, JAK A PROČ PŘESTAL S ALKOHOLEM

TEXT MAREK GREGOR
FOTO NGUYEN PHUONG THAO

NEJDLEŠÍ JE PÁTÝ DEN

Absolvent loutkoherectví na DAMU **IVAN FRANĚK (54)** odjel začátkem listopadu 1989 do Francie, kde hrál v Compagnie Jean-Pierre Lescot. Začátkem nultých let se pomalu začal objevovat ve produkcích francouzských a italských proveniencí. První velkou roli dostal od Silvia Soldiniho ve filmu *Brucio nel vento*, který se s úspěchem promítal na Berlinale 2002. Od té doby ve filmu a televizi ztvárnil více než stovku postav. V roce 2013 si zahrál v Oscarem oceněné *Velké nádheře* Paola Sorrentina. Minulý týden do českých kin vstoupil snímek *Úsměvy smutných mužů*, natočený podle autobiografické knihy Josefa Formánka, kde autor popisuje vzkušenosti z protialkoholní léčebny.

S IVANEM SE ZNÁME z Prahy osmdesátých let, kam v roce 1983 přišel studovat loutkařinu z rod-né Plzně. S ním a jeho vrstevníky z uměleckých škol jsem hrával jako mladé „ucho“ Hanspaulskou ligu v malé kopané za tým s poněkud „ujetým“ názvem Leather Neck Snipers (Kožené zátylky odstřelovačů). Ivan byl žádaným kolegou, před tím, než se vydal na hereckou dráhu, hrál za fotbalový výběr kadetů ČSSR, jeho spoluhráčem byl třeba jiný plzeňský rodák, Vítězslav Lavička, sedminásobný mistr ligy se Spartou Praha.

Po letech jsme se potkali – úplně náhodou – 17. listopadu 2014 v kdysi slavné hospodě U Zpěváčků. Těch piv, co jsme vypili, bylo nepočítaně, druhý den mu málem uletělo letadlo domů, do Říma. Bylo toho spousta, co jsme si chtěli říct. Až nyní jsem se dozvěděl, že to byla jeho poslední piva v Česku, pár měsíců poté se rozhodl přestat pít alkohol. Pořád je občanem České republiky s trvalým bydlištěm ve Francii, žijícím v Itálii, s francouzským řidičákem, dvě děti má s bývalou ženou Francouzskou, další dvě se současnou manželkou v Itálii, mimochodem osobní zubní lékařkou Paola Sorrentina.

Ve filmu podle románu Josefa Formánka *Úsměvy smutných mužů* skandují pacienti protialkoholní léčebny: „Antabus ano, chlást ne!“ Jak jsi s alkoholem přestával ty?

Já se neléčil práškama. Prostě jsem si začal odvykat, a hlavně si léčit duši, ze které pocházejí veškeré trable... Potkával se s psycholožkou, taky jsem chodil do skupiny lidí, kteří o tom mluví...

Anonymní alkoholici?

Spíše šlo o centrum závislosti, kde se scházejí lidé s nejrůznějšími problémy: alkoholici, toxici, gamblerři, nebo přezránci, tedy typy, které bolí duše a pomáhají si z toho něčím, co jim ubližuje.

V Itálii, nebo ve Francii?

V Itálii. Moc mi to pomáhalo. Prvním krokem je přestat konzumovat. Teď, po třech a půl roce, se cítím mnohem líp. I proto se snažím za nimi chodit do toho centra, jak jen mi to má práce umožňuje, protože i můj příklad jim může pomoci. V Česku si tenhle problém málokdo uvědomuje nebo o něm nechce slyšet. Ale jen do chvíle, než někde upadne a je v deliriu nebo těsně před ním převezzen na záchytku. Prostě tady si to lidi neumějí přiznat. Když člověk padne na držku, teprve zjistí, že má problém, a pak to zpravidla začne zastavovat buď antabusem, nebo antidepressivy, ale když to takhle zastaví, podlehně zdání, že problém je vyřešen, a už jen dochází na občasně kontroly. V Itálii nebo na Západě vůbec je to tak, že teprve když to zastaví, začne hlavní práce, práce s duší a na poznávání sebe samého. Většina závislostí vychází ze zablokovaných emotivních zážitků, které si člověk nese s sebou už od dětství. Nejdůležitější je vrátit se tam, kde má kořeny, aby se naučil žít sám se sebou, aby pochopil těch sedm pádů české gramatiky: Kdo, bez čeho, komu, koho vidím, koho volám, o kom a s kým! Jinak se to nikdy nevyřeší. První stupeň závislosti je negace ve smyslu: Já s tím problém nemám, já to můžu zvládnout. Dám si jenom jedno. Pak přijde obsese, kdy začneš nad pívem přemýšlet, začínáš si říkat: Je to jenom troška, to mi neublíží. Třetí stupeň: Jaký máte? A pak čtvrtý, někdy ještě tentýž večer a někdy později, ale ten stupeň přijde a to je zákon: Jedno pivo neexistuje! Pak přichází ztráta kontroly a záleží na každém z nás. Já byl vždycky kvartální, to znamená, že jsem do toho vlítnul, pak jsem z toho zase vylítnul. Tu kvartálku jsem měl buď týdně, nebo tříměsíční, pětíměsíční, že jsem prostě nic nekonsumoval. Ale pak jsem do toho zase vletěl, někdy na jeden den, jindy třeba naostro na pět dní.

Dostal ses až k deliriu tremens?

Nedostal! A fakt neříkám bohužel! Ale v psychiatrické léčebně v Petrohradě, kde jsme *Úsměvy smutných mužů* natáčeli, jsem potkal člověka, říkejme mu Petr, český unikát, který si prošel tři deliria tremens, normálně se umírá při druhém. On přežil tři! Je to pořád o tomtéž – o nalhávání. Abstinence je zvláštní cesta, především se dostáváte sám k sobě. To říká i Josef a má to i v názvu jedné své knížky: *Mluví pravdu*.

Včera při focení v letenském baru Elbow Room jsi mi říkal, že abstinence ti pomohla dostávat víc rolí, že se tě někteří režiséři a produkce přestali „bát“.

Že můžeš nebo že máš sklony k něčemu, se ví. Hlavně produkce s tím mají problémy, pokud se s tebou něco přihodí. Na člověku je vidět, jak se chová, jak se s ním domluví, jak na tom je. Myslím, že od té doby, co jsem s tím seknul, jsem víc v pohodě a je to ze mě cítit. A že za mnou přicházejí i jiné role. Je to pestřejší, míň úchylů nebo ztrhanců, ale co to je v uvozovkách normální role? Otec rodiny? To bude mým věkem. Ale furt mám štěstí, že mě pořád ještě posadí do auta s hezkou ženskou. Říkám si, že to ještě jde, až mi přidělí psa na vodítku a šup se mnou v papučích do parku, to už bude jiný! **Točil jsi řadu hlavních, ale tady tě známe spíš z rolí středně velkých nebo menších postav. To musí být docela řehole, ne?**

Filmové herectví ke mně přišlo tak nějak přirozeně. Asi po deseti letech, co jsem po Francii jezdil s loutkama, jsem najednou se Silviem Solvinim natočil hlavní roli ve filmu *Brucio nel vento*. To byl začátek! Šedesát pět natáčecích dní bijáku, který se pak promítal na Berlinale a následně byl navržený snad na deset Donatellů (*italská obdoba Českého lva*; pozn. red.). Ale potom přišla díra! Natočíš druhý film, začneš něčím takhle velkým, →

A JSME ZASE U TĚCH
ZÁVISLOSTÍ! ZÁKON PRVNÍ:
TO NEJSEM JÁ...

o řemesle v podstatě moc nevíš, ale pak ti nabídnou tři dny tady, dva dny tam, šest dní zas jinde. Jenže ty si říkáš: Já chci točit pořád! Když na to člověk sáhne s dobrým režisérem, s dobrým kameramanem – to chce! Jenže se musíš přizpůsobit. Jako třeba letos s Lukem Bessonem, když mi řekl, že mě chce, a já v podstatě nevěděl, kolik dní budu na natáčení, co tam budu dělat, jaký je scénář. Ten mělo akorát pár hlavních hvězd typu Helen Mirrenové nebo Sassi Lussové, my další ho dostávali vždycky ráno, pokud jsme točili. Zvláštní zážitky, nicméně to byl Luc Besson! Ale já si to moc neberu, spíš mám radost, že se potkám s dobrými lidmi. Jindy jsem přilétl do Tuniska točit nějakou italskou televizní věc, role na pět dnů. Otočili jsme čtyři a ten pátý mi pořád odkládali tak dlouho, že jsem tam zůstal snad pět týdnů. Dávali mi diety, uklidňovali mě: „Buď v klidu, pozitíí to točíme.“ Pak se zase něco seběhlo a přišli za mnou: „V úterý točíme, nemá cenu, abys letěl zpátky.“ A furt dokola, až jsem se tam z toho volného času rozevlál. Den co den se po ránu začínalo v bazénu, pak se pokračovalo na baru, až ten „pátý den“ se mnou měli docela problém, ale dal jsem to!

Ty jsi jeden z těch lidí, jež znám, a není vás málo, kteří to nevydrželi a z tehdejšího Československa odjeli těsně před revolucí.

Já odjel třetího listopadu 1989! Když mi po pěti měsících snaženní najít způsob, jak a kdy bych mohl odsud zmizet, na ministerstvu školství řekli: „Ne že byste si jen tak nějak odjel studovat, to nejde. Jen na pozvání.“ Tenkrát mi pomohla má budoucí první žena Claire (scénografka a výtvarnice, autorka velkého množství dětských knih; pozn. red.), když přes svého kámoše vyřídila nějaké

průsvitné lejtstro, že mě zvou a že mi budou platit jídlo a ubytování. Já s tím demonstrativně dorazil na Veřejnou bezpečnost, tehdejší policii, a ti říkali: „Dobře, vydáme vám služební pas, jen si skočte pro povolení k pobytu na francouzské velvyslanectví,“ jenže tam mi řekli: „Potřebujeme vaše pracovní povolení.“ To mi nakonec poskytl Jean-Pierre Lescot. Dohodli jsme se, že když si nebudeme vyhovovat, že toho za měsíc necháme. Ale jeho zajímaly ty loutky, technologie, kterou jsem tehdy uměl. Takže francouzská ambasáda měla

Momentka z filmu *Krev mojí krve* Marka Bellocchia, uvedeného v soutěži v Benátkách, kde Ivan Franěk (v pozadí) ztvárnil roli ruského klavírního virtuosa

FOTO PROFIMEDIA.CZ

smlouvu od Compagnie Jean-Pierre Lescot, česká policie pozvání od nějaké radnice v Paříži a já jen trnul, kdy se tahle dvě lejstra potkají a že to praskne. Do toho jsem potřeboval průjezdní vízum přes Německo, to mi taky trvalo sehnat několik dní, ne že by nebyli ochotní, ale Praha byla tehdy plná dederačků s trabantama a wartburgama, kteří hlava na hlavě spali na zahradě jejich velvyslanectví. A takhle jsem trnul ještě ve vlaku až do Chebu, ale jak jsme překročili hranice, ulevilo se mi! Když jsem tam už byl čtrnáct dní a začala revoluce, v Paříži jsem demonstrativně spálil ten starej socialistické šestnáctistránkové občanské průkaz a fakt se cítil volně.

Hrál jsi velmi dobře fotbal. Komu fandíš v Itálii?

Už dvacet let, od té doby, co jsem poprvé navštívil Řím, místnímu AS, baví mě i jejich barvy „pallo-rossí“, vlastně barvy Prahy. Ale titul jsem s nima už dlouhou dobu nezažil, naposledy vyhráli v roce 2001, vždycky se sice pohybují v popředí tabulky, ale nějakou zvláštní souhrou okolností to vždycky zbastlí. Ale jak se říká: „La Roma non si discute, La Roma si ama.“ Tedy: O Římě se nediskutuje, Řím se miluje! Takže fandím AS Roma, doma,

FOTO FACEBOOK

V Sorrentinově *Velké nádhře* hrál Ivan Franěk postavu fotografa Rona Sweeta, který měl motto: Jedna fotka každé ráno

kde bydlím, mám vlnku, kterou vždycky v den zápasu vyvěším z okna. Když AS prohraje, musím ji zmuchlat a pak vyprat, to je rituál. Ted už ji peru, i když remizují. Když s Juventusem, to ještě jde, ale když zplichtěj zápas s Cagliari, nesu to těžce.

Je si v něčem podobné herectví a fotbal?

Fotbal je skupinovka – stejně jako film. Když mančaft hraje dobře, je natrénované a vydrží to fyzicky, tak něco vykope, i když se mu něco nepovede, ale cítíš z toho sílu. Stejně je to s filmem, když je scénář, když je režisér, když je kameraman, když jsou herci, tak z toho dobrý film je.

Zažil jsi někdy herecké zklamání podobné tomu, když prohraješ ve fotbalu zápas, v němž jsi byl za favorita?

Určitě, třeba *Il silenzio dell'allo-dola* (*Ticho skřivánků*) v roce 2004, kde jsem hrál hlavní postavu politického vězně Bobbyho Sandse, který umřel po 66 dnech hladovky v anglickém vězení. Scénář nádherný, jenže ten kluk, co to na-

psal, to taky chtěl točit – a hrozně to zkonil. To jsem opravdu těžce nesl, dodneška myslím na to, že i když ten film měl ovace, že to bohužel vyšlo jen tak napůl. To jindy si zase zahraju v úplným překvapení. Jako ve filmu ve Francii žijícího kurdského režiséra Hinera Saleema, který napíše za noc jedenáct stránek, podle nichž se natočí něco, co má ohromný úspěch, jako je jeho v Arménii vyrobený film *Vodka Lemon*, který vyhrál jednu z cen na benátském festivalu. Já vůbec hodně dělám autorské filmy, většinou s mladýma začínajícíma režisérama, já si to lajsnu – a někdy to jde na Sundance, jako byl *Chlor*, někdy to jde do kyték.

Ze všech filmů, na nichž ses podílel, u nás asi nejvíc rezonovala oscarová *Velká nádhra* od Paola Sorrentina z roku 2013, vlastně vrcholný groteskně iluzorní zážitek. Bylo i samotné natáčení podobné panoptikální?

Bylo a nebylo, běž tam, nevím kam, přines to, nevím co. Tady, v Česku, asi běžela jen krátká verze, ale ta čtyřhodinová, originální,

je ještě krásnější. Pořád se jí Kochám. Nádherná je už ta symbióza, jakou má Paolo s kameramanem Lukou Bigazzim. Toho jsem shodou okolností poznal hned u mého prvního italského filmu *Brunco nel vento* a hned se z nás stali kamarádi. Přitom hodně lidí od filmu Luku doslova nenávidí kvůli jeho až „úchylné“ preciznosti. Stačí, když mu světlo postaví jen o pár čísel vedle značky, a hned je seřve. S Paolem jsem se potkal až v roce 2008, když si mě vybral do reklamy na Alfu Romeo 159, kterou jsme natáčeli v Barceloně. Týden lítání, nádherný natáčení, třikrát denně se měnila lokace, ve výsledku pětáctýřicet vteřin. Jenže ta reklama nikdy nešla do distribuce.

To přece není úplně normální.

Byla to série několika reklam, jednu dělal třeba Jeremy Irons, jenže ta naše byla poslední v řadě a Alfa akorát vyměnila ředitele marketingu. Takže s Paolem čekáme, jestli možná jednou, až se obrátí vedení, to pustí ven, protože ani ty prachy z toho nejsou, když se to nevysílá! Nějak těsně potom jsem

Luku i Paola s manželkami pozval k nám, že uvařím guláš. Od té doby chodí Paolo se zubama k mé manželce. Má výhrady ke všem dentistům a moje žena je jediný člověk, který mu může do úst. Až jsme to naše přátelství zúročili ve *Velké nádhře*. A panoptikum? To ten film určitě je, už jen tím, jak ukazuje římskou společnost. *Velká nádhra* ale měla v Itálii problém s tím, že se tam spousta lidí poznala, ale nechtěli si to připustit. A jsme zase u těch závislostí, zákon první – to nejsem já... V Itálii je sice spousta spontánních lidí, ale pak taky plno těch panoptikálních postavíček, hlavně ve střední nebo, řekněme, buržoazní vrstvě. Takže ano, život tam je panoptikum, hlavně v téhle oblasti blízké umění, reklamě a šoubyznysu.

Když přijede Čech do Hollywoodu, hraje většinou Rusa, Jiho-slovana nebo Poláka. Jak se tobě podařilo dostávat role místních postav?

Já se učil jazyky až na místě, francouzsky ve Francii, italsky v Itálii. Když se člověk učí cizí jazyky, zpravidla získá přízvuk, kterého se už nikdy nezbaví. V Římě se mi běžně stává, že na mě někdy až po dvou dnech překvapeně koukají, protože něco zabrbílám, a říkají: „Ty ale nejses Ital, vid?“ Odpovídám: „Né, já jsem Číňan, vole!“ To se mi líbí. Podle mě by bylo ideální, kdyby ministerstvo školství určilo, že každý student musí v osmnácti někam odjet. Dát jim vybrat například z deseti zemí, ale museli by vypadnout. Podmínkou by bylo žít venku 365 dní v roce, myslím, že by to Čechům hodně pomohlo!

X

▼ INZERCE

